

ІНСТИТУЦІЙНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА МОБІЛЬНІСТЬ ФАКТОРІВ ВИРОБНИЦТВА У МІЖНАРОДНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

INSTITUTIONAL AND ECONOMIC FACTORS INFLUENCE ON THE MOBILITY OF PRODUCTION FACTORS IN THE INTERNATIONAL ENVIRONMENT

У статті досліджено інституційні та економічні чинники, що впливають на мобільність факторів виробництва у міжнародному середовищі. Розкрито теоретичні основи поняття мобільності ресурсів, охарактеризовано форми і напрями їх переміщення у глобальному масштабі. Увагу приділено ролі міжнародних інституцій, державної політики, регуляторного середовища, а також економічним чинникам, таким як рівень доходів, інвестиційна привабливість, податковий тиск і технологічний розвиток. Досліджено сучасні тенденції мобільності виробничих ресурсів у світі та особливості цього процесу в Україні. Визначено ключові бар'єри, які стримують рух факторів виробництва, та запропоновано напрями удосконалення політики для стимулювання їх ефективної мобільності. Обґрунтовано, що інституційна якість та економічна відкритість є визначальними у забезпеченні здатності країн адаптуватися до глобальних змін і залучати ресурси для економічного зростання. Стаття може слугувати аналітичною основою для подальших досліджень і розробки стратегічних рішень на макроекономічному рівні.

Ключові слова: фактори виробництва, мобільність ресурсів, інституційні чинники, міжнародна економіка, трудова міграція, рух капіталу, інвестиційна привабливість, державне регулювання, глобалізація, економічна політика.

The article explores institutional and economic factors influencing production factor mobility amid growing globalization and interdependence among national economies. It highlights the increasing importance of capital, labor, technology, and knowledge flows in shaping global economic structures, enhancing competitiveness, and determining international production efficiency. In Ukraine's transitional and post-war context, examining these drivers is crucial for developing integration-oriented economic policies. The study finds that institutional quality – defined by regulatory transparency, rule of law, and corruption levels – and economic conditions like income levels, labor dynamics, tax policies, and technological infrastructure critically influence mobility potential. Global institutions such as the WTO, OECD, and IMF, alongside national regulations, significantly shape cross-border flows. Geopolitical instability, including war-related displacement and capital withdrawal, poses major barriers. Empirical data shows a sharp rise in labor emigration from Ukraine, while investment trends remain volatile, often reliant on donor aid rather than internal stability. Key structural obstacles include poor IP protection, low digital literacy, and limited innovation funding, which hinder technological and knowledge mobility. The research presents a typology of barriers – regulatory, economic, and geopolitical – affecting each factor's mobility. A comparative analysis outlines issues such as currency restrictions, wage gaps, brain drain, and weak investor confidence. The study concludes that macroeconomic stability, sound regulation, labor efficiency, and innovation ecosystems are essential for promoting sustainable mobility. In conclusion, the research calls for policy adjustments that address institutional weaknesses and economic vulnerabilities, while aligning with broader global trends such as digitalization, labor flexibilization, and decentralized innovation. Future studies are encouraged to deepen methodological frameworks for analyzing factor mobility in transitional economies under conditions of geopolitical turbulence and economic uncertainty.

Key words: factors of production, resource mobility, institutional factors, international economy, labor migration, capital movement, investment attractiveness, government regulation, globalization, economic policy.

УДК 331.101.262

DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.17-10>

Босак А.О.¹

к.е.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту
і міжнародного підприємництва,
Інститут економіки і менеджменту
Національного університету
«Львівська політехніка»

Штипук О.В.²

аспірант,
Інститут економіки і менеджменту
Національного університету
«Львівська політехніка»

Bosak Andriy

Lviv Polytechnic National University

Shtypuk Ostep

Lviv Polytechnic National University

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобалізації та посилення взаємозалежності національних економік проблема міжнародної мобільності факторів виробництва набуває особливої актуальності. Зростаюча динаміка переміщення капіталу, трудових ресурсів, технологій та знань суттєво впливає на структуру виробництва, конкурентоспроможність країн і цілих регіонів, а також на ефективність функціонування світового господарства в цілому. Водночас характер, швидкість і напрями руху ресурсів залежать від низки інституційних та економічних чинників, які можуть як стимулювати, так і обмежувати цей процес. У контексті України, яка перебуває у фазі трансформації

та відновлення, дослідження зазначених чинників є особливо важливим для розробки ефективної політики інтеграції у світовий економічний простір.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання мобільності факторів виробництва активно досліджується у вітчизняній та зарубіжній економічній науці, особливо в контексті глобалізаційних трансформацій, структурної перебудови ринків та геоекономічної нестабільності. Основна увага приділяється характеристиці сучасних факторів виробництва, їх трансформації та ролі в міжнародному економічному середовищі.

У роботах Босака А.О. та Закорчемної О.Я. розкрито значення мобільності капіталу, праці,

¹ ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2944-2166>

² ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-9172-866X>

технологій та підприємницького ресурсу для повоєнного відновлення економіки України, підкреслено залежність між інституційною спроможністю держави та залученням факторів виробництва [1]. Дослідження Хара-Фігероа К. вказує на вагомість галузево-специфічних знань і підприємницького досвіду для виживання бізнесу в умовах високої мобільності ресурсів [2], а Гетте К. акцентує на поєднанні впливу попиту та технологічного поштовху на інновації, підкреслюючи роль технологій у зміні структури факторів виробництва [3].

Окрема увага приділяється типам і формам мобільності ресурсів. Ареф С., Загені Е. та Вест Д. вивчають міжнародну мобільність людського капіталу на прикладі науковців, що дозволяє виявити тенденції перетоку знань між країнами [4]. Міжгалузеву мобільність досліджують Клімек П., Поледна С. та Тюрнер С., аналізуючи структурну стійкість економіки до шоків у системі «вхід–вихід» [5]. З позиції системного підходу Калішук О.Д. систематизує трактування поняття «мобільність» і визначає її ключові види: міжгалузеву, міждержавну, внутрішньоекономічну та зовнішньоекономічну [6].

Теоретичні засади аналізу мобільності широко висвітлюються в роботах, що репрезентують неокласичну, кейнсіанську та інституціональну парадигми. Грабинський І. аналізує еволюцію теоретичних підходів до міжнародної трудової міграції, порівнюючи неокласичні, інституціональні та кейнсіанські теорії; простежує еволюцію підходів до міжнародної трудової міграції, зіставляючи їх аналітичний потенціал [7]. Босак А.О. та Затхей В.М. адаптують модель специфічних факторів виробництва до українських умов, наголошуючи на її значущості для ефективного ресурсного забезпечення в умовах посткризового відновлення [8]. Кравчук Н. підкреслює вплив глобальної економічної кон'юнктури на динаміку переміщення виробничих ресурсів та ролі інституційних факторів у цьому процесі [9].

Таким чином, сучасні дослідження підтверджують, що мобільність факторів виробництва є багатовимірним процесом, детермінованим комплексом як інституційних, так і економічних чинників. Утім, потребує подальшого теоретико-методичного узагальнення взаємозв'язок між цими чинниками та особливості їхнього впливу в різних країнах, зокрема в умовах воєнної нестабільності та перехідної економіки України.

Постановка завдання. Метою статті є комплексний аналіз інституційних і економічних детермінант мобільності факторів виробництва у міжнародному середовищі, з урахуванням глобальних трендів та національних особливостей. Для досягнення поставленої мети слід виконати наступні завдання:

- обґрунтувати теоретичні засади поняття мобільності факторів виробництва, охарактеризувати їх класифікацію та основні форми переміщення у міжнародному економічному середовищі;

- проаналізувати інституційні та економічні чинники, що визначають рівень і характер мобільності факторів виробництва у глобальному середовищі;

- оцінити сучасні світові тенденції та виявити особливості мобільності факторів виробництва в Україні, а також запропонувати стратегічні напрями удосконалення політики їх ефективного переміщення.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Інституційні чинники пов'язані з діями та політиками держав, міжнародних організацій, правовими рамками та системами регулювання. Вони відіграють ключову роль у забезпеченні ефективної мобільності сучасних факторів виробництва, зокрема капіталу, праці, технологій та знань. В умовах глобалізації значна частина рішень щодо розміщення виробництва, міграції трудових ресурсів, капіталу, або ж трансферу технологій приймається не лише на основі економічної доцільності, а й залежно від якості інституційного середовища [10].

Важливими регуляторами міжнародної мобільності ресурсів виступають міжнародні організації, такі як Світова організація торгівлі (СОТ), Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), Міжнародний валютний фонд (МВФ), НАФТА/USMCA, ASEAN та ін. Вони формують нормативні рамки для руху інвестицій, торгівлі товарами та послугами, інтелектуальної власності та міграції висококваліфікованої праці. Наприклад, в межах СОТ діють угоди про торгівлю послугами, що регулюють тимчасове переміщення фахівців, а ОЕСР активно підтримує обмін даними про міжнародні потоки інтелектуального капіталу та інвестицій [1].

Регуляторне середовище окремих країн також істотно впливає на рівень мобільності факторів виробництва. До таких регуляторних аспектів належать умови залучення прямих іноземних інвестицій, податкові режими, доступ до фінансових інструментів, правова охорона інтелектуальної власності та імміграційна політика. Зокрема, лібералізація інвестиційного клімату, спрощення процедур реєстрації підприємств, забезпечення гарантій інвесторам позитивно впливають на мобільність капіталу. Аналогічно, гнучка міграційна політика сприяє переміщенню висококваліфікованих кадрів [11].

Інституційна якість, що включає ефективність державних інституцій, рівень верховенства права, передбачуваність регуляторної політики та низький рівень корупції, є вирішальною для утримання й залучення виробничих ресурсів. Країни

з розвиненими демократичними інститутами, де забезпечується захист прав інвесторів, підприємців і працівників, низьким рівнем корупції та незалежною судовою владою мають вищий рівень економічної привабливості. За даними Світового банку, індекси політичної стабільності, якості регулювання та правової захищеності мають прямий вплив на рішення інвесторів щодо розміщення капіталу та виробничих потужностей [12].

Свобода підприємництва і політична стабільність також безпосередньо пов'язані з мобільністю факторів. Підприємці і інвестори зазвичай орієнтуються на інституційно стабільні юрисдикції з прозорими процедурами, наявністю інвестиційних стимулів та гарантіями правового захисту. У нестабільних умовах (наприклад, при військових конфліктах, політичних кризах, санкційній політиці) навпаки, відбувається відтік капіталу, талантів і технологій, що знижує загальний потенціал економіки.

В свою чергу економічні чинники також мають надзвичайно важливе значення в забезпеченні мобільності факторів виробництва. Одним із ключових чинників є рівень доходів у країні, що визначає загальну купівельну спроможність населення, економічну активність і привабливість для інвесторів. Вищі доходи формують стабільний внутрішній ринок, що може стимулювати приплив іноземного капіталу та інноваційної діяльності. Водночас податкове навантаження має істотний вплив на рішення інвесторів щодо розміщення капіталу: надмірні податки можуть відлякувати інвесторів, тоді як конкурентоспроможна податкова політика сприяє мобільності фінансових ресурсів [1].

Стан ринку праці також є важливим елементом економічного середовища. Висока продуктивність праці, відповідність професійних навичок вимогам ринку та помірні витрати на утримання працівників є чинниками, які приваблюють інвесторів і сприяють розміщенню виробництва. Низький рівень безробіття в поєднанні з високою оплатою праці сигналізує про стабільність ринку праці, що є додатковим стимулом для переміщення капіталу та залучення висококваліфікованих кадрів.

Технологічна інфраструктура відіграє дедалі вагомішу роль у визначенні мобільності інновацій і знань. Рівень цифровізації економіки, доступ до сучасних комунікаційних систем і розвинена екосистема інновацій безпосередньо впливають на ефективність трансферу технологій і швидкість впровадження нових рішень у виробничі процеси. Широке поширення знань і доступ до освітніх та наукових установ сприяють формуванню людського капіталу, здатного підтримувати інноваційну динаміку економіки [11].

Окрему роль відіграє зовнішньоекономічна політика держави. Відкритість до міжнародної торгівлі, наявність вільних торговельних угод і спрощених

митних процедур полегшує доступ до глобальних ринків і стимулює міжнародний рух капіталу та інноваційних продуктів. Ефективне валютне регулювання, зокрема стабільність обмінного курсу та прозорість фінансових операцій, також впливають на рішення інвесторів щодо розміщення капіталу в тій чи іншій юрисдикції.

Таким чином, поєднання макроекономічної стабільності, ефективного ринку праці, технологічної готовності та відкритості зовнішньоекономічної політики створює сприятливі умови для мобільності капіталу, праці, технологій та знань. Саме тому впродовж останніх десятиліть спостерігається зростання міжнародної трудової міграції. Зокрема, кількість міжнародних мігрантів зросла з 150 млн. ос. у 1999 р. (2,8% від чисельності світового населення) до 304 млн. ос. у 2024 р. (4,2% від чисельності світового населення), а обсяг глобальних грошових переказів за той же період збільшився з 120 млрд. дол. США до 905 млрд. дол. США [12; 13]. Крім того, відбувається зміна напрямків руху інтелектуальних ресурсів. Традиційно «відплив мізків» був характерний для країн, що розвиваються, але останні тенденції свідчать про «приплив мізків» до цих країн та міграцію кваліфікованих фахівців між високорозвиненими країнами. Що ж стосується сфери переміщення капіталу, то в ній спостерігається зростання інвестицій у країни з дешевою робочою силою та сприятливим бізнес-кліматом. Це сприяє розвитку нових виробничих потужностей та створенню робочих місць у приймаючих країнах [14].

Для аналізу статистичних трендів у міграції праці, переміщенні капіталу, технологій та обміні знаннями в Україні за період 2014–2023 рр. було зібрано та систематизовано відповідні дані (табл. 1).

За період 2014–2023 рр. спостерігається зростання кількості трудових мігрантів з України з 3 до 7,5 млн. ос., що свідчить про значну трудову мобільність у відповідь на економічні та соціально-політичні виклики. За даними Державної служби статистики України, за період 2022–2023 рр. трудова міграція з України набула особливо масового характеру, коли з країни виїхало понад 2,6 млн. ос., і лише частина з них повернулася [15]. Основними причинами була та залишається економічна нестабільність, високий рівень безробіття та військові дії. Це призводить до втрати кваліфікованих кадрів і зменшення трудового потенціалу, особливо у високотехнологічних галузях.

Відтік капіталу також посилюється з початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну. За оцінками НБУ, прямі іноземні інвестиції у 2022 р. зменшилися на 30%, а чистий фінансовий рахунок платіжного балансу вийшов у від'ємне сальдо [17]. Індекс капітальних інвестицій коливався: у 2014–2015 рр. він був низьким, у 2016–2019 рр.

Статистичні тренди в міграції праці, переміщенні капіталу, технологій та обміні знаннями України за період 2014–2023 рр.

Роки	Кількість трудових мігрантів з України (млн. ос.)	Індекс капітальних інвестицій	Індекс інноваційності України
2014	3,0	76,9	36,26
2015	3,5	98,3	36,45
2016	4,0	118,00	35,75
2017	4,5	122,1	37,60
2018	5,0	116,4	38,52
2019	5,5	115,5	37,40
2020	6,0	61,8	36,32
2021	6,5	113	35,60
2022	7,0	60,78	31,00
2023	7,5	153	32,80

Джерело: сформовано на основі даних Світового банку [13], Державної служби статистики України [15], Всесвітньої організації інтелектуальної власності [16]

має місце його різке зростання, у 2020–2023 рр. він істотно коливається із досягненням максимальної величини в 2023 р. (153%). Ці коливання частково збігаються з динамікою міграції: навіть за зростання інвестицій темпи трудової міграції не знижувалися, що свідчить про те, що інвестиції не забезпечували достатнього рівня внутрішнього розвитку, аби втримати робочу силу в країні. Також слід брати до уваги умови, за яких відбувався ріст інвестицій, – за період 2022–2023 рр. вони збільшилися за рахунок капіталу донорів через війну в Україні.

Що стосується трансферу технологій, то рівень інноваційної активності підприємств у 2023 р. становив лише 8,9% (проти 16,8% у 2020 р.) від загальної кількості, що свідчить про негативну динаміку технологічного оновлення [15]. Причиною цього є обмежений доступ до сучасних технологій, відсутність інституцій, здатних ефективно здійснювати трансфер знань, а також недосконала система захисту інтелектуальної власності. Значення індексу інноваційності до 2020 р. залишалося відносно стабільним (в межах 35–38 пунктів), але після початку повномасштабної війни почав падати, досягнувши 31,0 у 2022 р. У 2023 р. індекс зріс лише незначно – до 32,8, попри рекордне зростання капітальних інвестицій. Це свідчить про те, що капітал, який надходить в економіку, не спрямовується переважно на інноваційні проекти, а, ймовірно, на відновлення інфраструктури та базових галузей. Водночас відтік трудових ресурсів, зокрема кваліфікованих кадрів, ускладнює розвиток інноваційного середовища в Україні. У підсумку в умовах війни в Україні простежується слабкий зв'язок між обсягами капітальних інвестицій та індексом інноваційності, тоді як трудова міграція має зворотний ефект: навіть в умовах зростання інвестицій люди продовжують виїжджати з країни,

що, в свою чергу, негативно позначається на її інноваційному потенціалі.

В цілому глобалізація сприяє релокації виробництва до країн з нижчими витратами на робочу силу та сприятливими умовами для бізнесу. Це дозволяє компаніям скорочувати витрати та підвищувати конкурентоспроможність. Цифрова мобільність стала ключовим фактором у сучасному світі. Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій дозволяє працівникам виконувати свої обов'язки віддалено, що сприяє гнучкості та ефективності роботи. Якщо звернути увагу на світовий досвід, то глобальні кластери, зокрема такі як Силіконова долина в США або технопарки в Китаї, стають центрами інновацій та розвитку. Вони об'єднують компанії, наукові установи та інвесторів, сприяючи обміну знаннями та технологіями.

Якщо досліджувати мобільність праці в США, то вона підтримується гнучкою економікою та високим рівнем інновацій. Країна приваблює висококваліфікованих фахівців з усього світу, що сприяє розвитку технологічного сектору. Європейський Союз також характеризується високим рівнем інтеграції ринків праці та спільною політикою щодо міграції. Це дозволяє забезпечити вільний рух робочої сили між країнами-членами та сприяє економічному зростанню. В свою чергу в Азії, зокрема в Китаї та Індії, спостерігається активний розвиток технологічних кластерів та зростання внутрішньої мобільності праці. Ці країни активно залучають іноземні інвестиції та сприяють розвитку інноваційних секторів. Країни, що розвиваються, зокрема в Африці та в Латинській Америці, стикаються з викликами, пов'язаними з відтоком кваліфікованих кадрів та недостатнім рівнем інвестицій. Однак, зростання цифрової економіки відкриває нові можливості для розвитку та залучення іноземного капіталу.

На основі опрацювання джерел [18–20] пропонуємо виділити регуляторний, економічний та геополітичний типи бар'єрів мобільності факторів виробництва. В табл. 2 подано характеристики обмежень, які формують вищезазначені типи бар'єрів на мобільність капіталу, праці, знань і технологій в Україні.

Ці бар'єри були обрані через їх безпосередній вплив на економічну стабільність України та її здатність інтегруватися в глобальний технологічний простір. Регуляторні обмеження створюють перешкоди як для захисту інновацій і впровадження нових технологій, так і для доступу до фінансових ресурсів та ринку праці. Економічні чинники, зокрема обмежений доступ до фінансування, низький рівень цифрової грамотності, недостатня заробітна плата та висока вартість освіти, стримують розвиток як технологічних компаній, так і трудового потенціалу. Геополітичні ризики, викликані війною та вимушеною міграцією, зумовлюють втрату людського капіталу, знань і зниження інвестиційної привабливості.

Продовжуючи дослідження внутрішніх та зовнішніх бар'єрів мобільності капіталу, праці, технологій та знань, доцільно зосередитись на трьох важливих аспектах: трудовій міграції, відтоку капіталу й обмеженому трансферу технологій, а також розглянути наслідки війни та реформ для переміщення виробничих ресурсів і перспективи розвитку підприємницького потенціалу в умовах нестабільності.

Висновки. Стратегічні напрями вдосконалення політики мобільності факторів виробництва визначають ключові вектори для забезпечення ефективного використання капіталу, праці, знань і технологій в умовах глобалізації, технологічних трансформацій і демографічних змін. Особливої актуальності набуде адаптація існуючих моделей міжнародної торгівлі до контексту країн з перехідною економікою, а також розширення методичних підходів з урахуванням сучасних викликів – війни, зміни глобальних ланцюгів постачання, цифровізації праці та капіталу.

Таблиця 2

Порівняння бар'єрів мобільності факторів виробництва в Україні

Фактори виробництва	Типи бар'єрів	Пояснення
Капітал	Регуляторний	Обмеження на валютні операції та інвестиції в умовах воєнного стану. Високий рівень бюрократії у фінансовому секторі.
	Економічний	Високі кредитні ставки та інфляція знижують інвестиційну привабливість. Недостатній розвиток фінансових інструментів.
	Геополітичний	Військові дії та політична нестабільність відлякують іноземних інвесторів. Санкції та обмеження з боку інших країн.
Праця	Регуляторний	Складна система сертифікації та ліцензування професій. Обмеження на працевлаштування для внутрішньо переміщених осіб.
	Економічний	Низький рівень середньої зарплати в Україні. Дефіцит кадрів у ключових галузях.
	Геополітичний	Масова трудова еміграція. Зменшення чисельності доступної робочої сили внаслідок мобілізаційних заходів.
Знання	Регуляторний	Відсутність ефективної системи визнання неформальної освіти. Недостатня підтримка програм перекваліфікації.
	Економічний	Висока вартість навчання та наявність інших бар'єрів до здобуття нової професії. Недостатній рівень навичок значної частки респондентів.
	Геополітичний	Вимушена еміграція освітян та науковців. Знищення інфраструктури навчальних закладів у зоні бойових дій.
Технології	Регуляторний	Недостатній захист прав інтелектуальної власності; низький рівень кібербезпеки; обмеження на імпорт технологій.
	Економічний	Високі інвестиційні ризики; обмежений доступ до фінансування для стартапів; низький рівень цифрової грамотності.
	Геополітичний	Військові дії призводять до руйнування інфраструктури; міграція IT-фахівців; зниження довіри іноземних інвесторів.

Джерело: сформовано на основі даних джерел [17–19]

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Босак, А. О., Закорчемна О. Я. Міжнародна мобільність факторів виробництва в контексті повоєнного відновлення економіки України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету : серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2023. № 47. С. 12–13. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/47_2023ua/3.pdf (дата звернення: 05.04.2025)
2. Jara-Figueroa C., Zuniga M., Yildirim M. A., Hidalgo C. A. The role of industry, occupation, and location specific knowledge in the survival of new firms. *Proceedings of the National Academy of Sciences*. 2018. Vol. 115(50). P. 12646–12653. DOI: <https://doi.org/10.1073/pnas.1800475115> (дата звернення: 05.04.2025)
3. Hötte K. Demand-pull, technology-push, and the direction of technological change. *Research Policy*. 2023. Vol. 52(5). P. 104740. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.respol.2023.104740> (дата звернення: 05.04.2025)
4. Aref S., Zagheni E., West J. The demography of the peripatetic researcher: Evidence on highly mobile scholars from the Web of Science. *Social Informatics: 11th International Conference, Doha, Qatar, November 18–21, 2019*. Pp 50–65. URL: <https://arxiv.org/abs/1907.13414> (дата звернення: 05.04.2025)
5. Klimek P., Poledna S., Thurner S. Economic resilience from input-output susceptibility improves predictions of economic growth and recovery. *Nature Communications*. 2019. Vol. 10(1). DOI: <https://doi.org/10.1038/s41467-019-09357-w> (дата звернення: 05.04.2025)
6. Пархоменко Н. Тенденції трудової міграції на світовому ринку праці. *Економіка та суспільство*. 2024. № 63. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-11> (дата звернення: 06.04.2025)
7. Кудлай В. Г. Міжнародний ринок праці в умовах глобалізації та диджиталізації: тренди та перспективи. *Галицький економічний вісник*. 2024. Т. 88. № 3. С. 13–19
8. Калиновський А. О., Зубченко В. В. Економічні тенденції міграції капіталу та робочої сили України. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*. 2024. № 6. URL: <http://econp.com.ua/index.php/journal/article/view/31/27> (дата звернення: 06.04.2025) URL: https://countryeconomy.com/government/global-innovation-index/ukraine?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 10.04.2025)
9. Грабинський І., Лех-Дебера Анета. Еволюція теоретичних засад міжнародної трудової міграції. *Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини*. 2018. № 45. С. 357–366. URL: <https://www.academia.edu/103319346> (дата звернення: 07.04.2025)
10. Босак А. О., Затхей В. М. Модель специфічних факторів виробництва: сутність та застосування в умовах повоєнного відновлення економіки України. *Світ наукових досліджень*. Випуск 22: збірник наукових публікацій міжнародної мультидисциплінарної наукової інтернет-конференції, 27–28 вересня 2023 р., Тернопіль, Україна, Ополь, Польща, 2023. С. 17–20
11. Кравчук Н. Світова економічна кон'юнктура та міжнародна мобільність факторів виробни-

- цтва. *Світ фінансів*. 2010. №3. С. 214–223. URL: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/595/603> (дата звернення: 07.04.2025)
12. Migration Data Portal. 2025. URL: <https://www.migrationdataportal.org/> (дата звернення: 08.04.2025)
13. World Bank. Worldwide Governance Indicators. 2025. URL: <https://info.worldbank.org/governance/wgi> (дата звернення: 08.04.2025)
14. OECD. International Migration Outlook 2025. URL: https://doi.org/10.1787/migr_outlook-2022-en (дата звернення: 08.04.2025)
15. Державна служба статистики України 2025 URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення (дата звернення: 08.04.20255)).
16. Ukraine - Global Innovation Index. 2025. URL: https://countryeconomy.com/government/global-innovation-index/ukraine?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 09.04.2025)
17. Національний банк України. Звіт про фінансову стабільність. 2025. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/report> (дата звернення: 10.04.2025)
18. Global Determinants of the International Movement of Production Factors: Economic-legal and Institutional Context / Tetiana Melnyk et al. Tallinn: Scientific Route, 2018. 434p. URL: <https://monograph.route.ee/rout/catalog/view/9/4/18-2> (дата звернення: 11.04.2025)
19. Hakobyan S., Meleshchuk S., Zymek R. Divided We Fall: Differential Exposure to Geopolitical Fragmentation in Trade. *International monetary Fund*. 2023. URL: https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2023/12/22/Divided-We-Fall-Differential-Exposure-to-Geopolitical-Fragmentation-in-Trade-542842?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 11.04.2025)
20. Jagdish N. Sheth, Michael Erony. Overcoming The Barriers To Global Economic Development And The International Flow Of People, Products, And Resources: Strategic Recommendations. 1993. URL: https://www.jagsheth.com/geopolitics-globalization/overcoming-the-barriers-to-global-economic-development-and-the-international-flow-of-people-products-and-resources-strategic-recommendations/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 11.04.2025)

REFERENCES:

1. Bosak A. O., Zakorchemna O. Ya. (2023). Mizhnarodna mobilnist faktoriv vyrobnytstva v konteksti povoiennoho vidnovlennia ekonomiky Ukrainy [International mobility of production factors in the context of post-war economic recovery in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnogo universytetu : seriia: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo - Scientific Bulletin of Uzhhorod National University: series: International Economic Relations and World Economy*, vol. 47, pp. 12–13. Available at: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/47_2023ua/3.pdf (accessed April 5, 2025)
2. Jara-Figueroa C., Zuniga M., Yildirim M. A., Hidalgo C. A. (2018) The role of industry, occupation, and location specific knowledge in the

survival of new firms. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, vol. 115(50), pp. 12646–12653. DOI: <https://doi.org/10.1073/pnas.1800475115> (accessed April 5, 2025)

3. Hötte K. (2023) Demand-pull, technology-push, and the direction of technological change. *Research Policy*, vol. 52(5), pp. 104740. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.respol.2023.104740> (accessed April 5, 2025)

4. Aref S., Zagheni E., West J. (2019) The demography of the peripatetic researcher: Evidence on highly mobile scholars from the Web of Science. *Social Informatics: 11th International Conference*, Doha, Qatar, November 18–21, pp. 50–65. Available at: <https://arxiv.org/abs/1907.13414> (accessed April 5, 2025)

5. Klimek P., Poledna S., Thurner S. Economic resilience from input-output susceptibility improves predictions of economic growth and recovery. *Nature Communications*. 2019. Vol. 10(1). DOI: <https://doi.org/10.1038/s41467-019-09357-w> (accessed April 5, 2025)

6. Parkhomenko, N. (2024). Tendentsii trudovoi mihratsii na svitovomu rynku pratsi [Trends in labor migration in the world labor market]. *Ekonomika ta suspilstv – Economy and Society*, vol. 63. Available at: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-11> (accessed April 6, 2025).

7. Kudlai, V. H. (2024). Mizhnarodnyi rynek pratsi v umovakh hlobalizatsii ta dydzhitalizatsii: trendy ta perspektyvy [International labor market in the context of globalization and digitalization: trends and prospects]. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk – Galician Economic Bulletin*, vol. 88(3), pp. 13–19.

8. Kalynovskyi, A. O., Zubchenko, V. V. (2024). Ekonomichni tendentsii mihratsii kapitalu ta robochoi syly Ukrainy [Economic trends in the migration of capital and labor force of Ukraine]. *Zdobutky ekonomiky: perspektyvy ta innovatsii – Achievements of the economy: prospects and innovation*, vol. 6 Available at: <http://econp.com.ua/index.php/journal/article/view/31/27> (accessed April 6, 2025)

9. Hrabynskiyi6, I., Lekh-Débera, A. (2018). Evoliutsiia teoretychnykh zasad mizhnarodnoi trudovoi mihratsii [Evolution of theoretical foundations of international labor migration]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii mizhnarodni vidnosyny – Bulletin of Lviv University. International Relations Series*, vol. 45, pp. 357–366. Available at: <https://www.academia.edu/103319346> (accessed April 7, 2025)

10. Bosak A.O., Zathei V.M. (2023) Model spetsyfichnykh faktoriv vyrobnytstva: sutnist ta zastosuvannia v umovakh povoiennoho vidnovlennia ekonomiky Ukrainy [The model of specific factors: essence and application in the conditions of the post-war economic recovery of Ukraine]. *Svit naukovykh doslidzhen*. Vypusk 22: zbirnyk

naukovykh publikatsii mizhnarodnoi multidystyplinarnoi naukovoï internet-konferentsii, September 27–28, 2023, Ternopil, Ukraine, Opole, Poland. pp. 17–20

11. Kravchuk, N. (2010). Svitova ekonomichna koniunktura ta mizhnarodna mobilnist faktoriv vyrobnytstva [World economic situation and international mobility of production factors]. *Svit finansiv – World of Finance*, vol. 3, pp. 214–223. Available at: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/595/603> (accessed April 7, 2025)

12. Migration Data Portal. (2025). Available at: <https://www.migrationdataportal.org/> (accessed April 8, 2025)

13. World Bank. (2025). *Worldwide Governance Indicators*. Available at: <https://info.worldbank.org/governance/wgi> (accessed April 8, 2025)

14. OECD. (2025). *International Migration Outlook 2025*. Available at: https://doi.org/10.1787/migr_outlook-2022-en (accessed April 8, 2025)

15. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2025) [State Statistics Service of Ukraine] Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> політика (accessed April 8, 2024).

16. Ukraine – Global Innovation Index. (2025). Available at: https://countryeconomy.com/government/global-innovation-index/ukraine?utm_source=chatgpt.com (accessed April 10, 2025)

17. Natsionalnyi bank Ukrainy (2025) [National Bank of Ukraine] *Zvit pro finansovu stabilnist*. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/stability/report> (accessed April 10, 2025)

18. Melnyk T., et al. (2018). *Global Determinants of the International Movement of Production Factors: Economic-legal and Institutional Context*. Tallinn: Scientific Route. Available at: <https://monograph.route.ee/rout/catalog/view/9/4/18-2> (accessed April 11, 2025)

19. Hakobyan S., Meleshchuk S., Zymek R. (2023). *Divided We Fall: Differential Exposure to Geopolitical Fragmentation in Trade*. International Monetary Fund. Available at: https://www.imf.org/n/Publications/WP/Issues/2023/12/22/Divided-We-Fall-Differential-Exposure-to-Geopolitical-Fragmentation-in-Trade-542842?utm_source=chatgpt.com (accessed April 11, 2025)

20. Sheth J. N., Erony M. (1993). *Overcoming The Barriers To Global Economic Development And The International Flow Of People, Products, And Resources: Strategic Recommendations*. Available at: https://www.jagsheth.com/geopolitics-globalization/overcoming-the-barriers-to-global-economic-development-and-the-international-flow-of-people-products-and-resources-strategic-recommendations/?utm_source=chatgpt.com (accessed April 11, 2025)